ธ. วิปสุสนากถา

[๑๖] สาวตุถินิทาน์. โส วต ภิกุขเว ภิกุขุ กญฺจิ สงฺขารํ นิจฺจโต สมนุปสฺสนฺโต อนุโลมิกาย ขนฺติยา สมนุนาคโต ภวิสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ, อนุโลมิกาย ขนฺติยา อสมนุนาคโต สมฺมตฺตนิยามํ โอกุกมิสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ, สมฺมตฺตนิยามํ อโนกุกมมาโน โสตาปตฺติผลํ วา สกฺทาคามิผลํ วา อนาคามิผลํ วา อรหตฺตผลํ² วา สจฺฉิกริสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ. (๑)

โส วุต ภิกุขเว ภิกุขุ สพุพสงุขาเร อนิจุจโต สมนุปสุสนุโต อนุโลมิกาย ขนุติยา สมนุนากโต ภวิสุสตีติ ฐานเมต วิชุชติ, อนุโลมิกาย ขนุติยา สมนุนากโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมิสุสตีติ ฐานเมต วิชุชติ, สมุมตุตนิยาม โอกุกมมาโน โสตาปตุติผล วา สกุทาคามิผล วา อนาคามิผล วา อรหตุตผล วา สจุถิกริสุสตีติ ฐานเมต วิชุชติ. (๒)

โส วุต ภิกุขเว ภิกุขุ กญุจิ สงุขาร สุขโต สมนุปสุสนุโต อนุโลมิกาย ขนุติยา สมนุนาคโต ภวิสุสตีติ เนต จาน วิชุชติ, อนุโลมิกาย ขนุติยา อสมนุนาคโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมิสุสตีติ เนต จาน วิชุชติ, สมุมตุตนิยาม อโนกุกมมาโน โสตาปตุติผล วา สกุทาคามิผล วา อนาคามิผล วา อรหตุตผล วา สจุฉิกริสุสตีติ เนต จาน วิชุชติ. (๑)

โส วุต ภิกุขเว ภิกุขุ สพุพสงุขาเร ทุกุขโต สมนุปสุสนุโต อนุโลมิกาย ขนุติยา สมนุนาคโต ภวิสุสตีติ ฐานเมต์ วิชุชติ, อนุโลมิกาย ขนุติยา สมนุนาคโต สมุมตุตนิยามํ โอกุกมิสุสตีติ ฐานเมต์ วิชุชติ, สมุมตุตนิยามํ โอกุกมมาโน โสตาปตุติผลํ วา สกทาคามิผลํ วา อนาคามิผลํ วา อรหตุตผลํ วา สจถิกริสสตีติ ฐานเมตํ วิชชติ. (๔)

โส วต ภิกุขเว ภิกุขุ กญจิ ชมุมํ อตฺตโต สมนุปสฺสนฺโต อนุโลมิกาย ขนฺติยา สมนุนาคโต ภวิสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ, อนุโลมิกาย ขนฺติยา อสมนุนาคโต สมุมตฺตนิยามํ โอกุกมิสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ, สมุมตฺตนิยามํ อโนกุกมมาโน โสตาปตฺติผลํ วา สกทาคามิผลํ

.

[้] พระไตรปิฎกบาลีอักษรไทย ฉบับมหาจุฬาฯ เล่มที่ ๑๑ ขุททกนิกาย ปฏิสัมภิทามรรค

² ฉ. อรหตต์. เอวมุปริปิ

วา อนาคามิผล์ วา อรหตุตผล์ วา สจุฉิกริสุสตีติ เนต์ ฐาน วิชุชติ. (๕)

โส วุต ภิกุขเว ภิกุขุ กญฺจิ ธมฺมํ อนตฺตโต สมนุปสฺสนฺโต อนุโลมิกาย ขนฺติยา สมนฺนาคโต ภวิสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ, อนุโลมิกาย ขนฺติยา สมนฺนาคโต สมฺมตฺตนิยามํ โอกุกมิสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ, สมฺมตฺตนิยามํ โอกุกมมาโน โสตาปตฺติผลํ วา สกฑาคามิผลํ วา อนาคามิผลํ วา อรหตฺตผลํ วา สจฺฉิกริสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ. (๖)

โส วต ภิกุขเว ภิกุขุ นิพุพาน์ ทุกุขโต สมนุปสุสนุโต อนุโลมิกาย ขนุติยา สมนุนาคโต ภวิสุสตีติ เนต์ จาน วิชุชติ, อนุโลมิกาย ขนุติยา อสมนุนาคโต สมุมตุตนิยามํ โอกุกมิสุสตีติ เนต์ จานํ วิชุชติ, สมุมตุตนิยามํ อโนกุกมมาโน โสตาปตุติผลํ วา สกทาคามิผลํ วา อนาคามิผลํ วา อรหตุตผลํ วา สจุฉิกริสุสตีติ เนต์ จานํ วิชุชติ. (๑)

โส วต ภิกุขเว ภิกุขุ นิพฺพานํ สุขโต สมนุปสุสนฺโต อนุโลมิกาย ขนฺติยา สมนฺนาคโต ภวิสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ, อนุโลมิกาย ขนฺติยา สมนฺนาคโต สมฺมตฺตนิยามํ โอกุกมิสฺสตีติฐานเมตํ วิชฺชติ, สมฺมตฺตนิยามํ โอกุกมมาโน โสตาปตฺติผลํ วา สกทาคามิผลํ วา อนาคามิผลํ วา อรหฅฺตผลํ วา สจฺฉิกริสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ. (๘)

[๑๗] กติหากาเรหิ อนุโลมิกํ ขนฺตึ ปฏิลภติ, กติหากาเรหิ สมุมตฺตนิยามํ โอกฺกมติ? จตฺตารีสาย อากาเรหิ อนุโลมิกํ ขนฺตึ ปฏิลภติ, จตฺตารีสาย อากาเรหิ สมุมตฺตนิยามํ โอกฺกมติ.

กตเมหิ จตุตารีสาย อากาเรหิ อนุโลมิก บนฺตึ ปฏิลภติ, กตมหิ จตุตารีสาย อากาเรหิ สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ ? ปญจกุบนุเธ อนิจุจโต ทุกุบโต โรคโต คณฺฑโต สลุลโต อฆโต อาพาธโต ปรโต ปโลกโต อีติโต อุปทุทวโต ภยโต อุปสกุคโต จลโต ปภงฺคุโต อทฺธุวโต อตาณโต อเลณโต อสรณโต ริตฺตโต ตุจุฉโต สุญฺณโต อนตฺตโต อาทีนวโต วิปริณามธมุมโต อสารกโต อฆมูลโต วธกโต วิภวโต สาสวโต สงฺขตโต มารามิสโต ชาติธมุมโต ชราธมุมโต พุยาธิธมุมโต มรณธมุมโต โสกธมุมโต ปริเทวธมุมโต อุปายาสธมุมโต สงฺกิเลสิกธมุมโต.

-

³ ฉ. สพพธมเม

[๑๘] ปญจกุขนุเธ อนิจุจโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจนุน ขนุธานั้นโรโธ "นิจุจั นิพุพานนุ"ติ ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ. ปญจกุขนุเธ ทุกุขโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจนุน ขนุธาน นิโรโธ "สุข นิพุพานนุ"ติ ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ. ปญจกุขนุเธ โรคโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจนุน ขนุธาน นิโรโธ "อาโรคุย นิพุพานนุ"ติ ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ. ปญจกุขนุเธ คณุฑโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจนุน ขนุธาน นิโรโธ "นิคณุโต นิพุพานนุ"ติ ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ. ปญจกุขนุเธ สลุลโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจกุขนุเธ สลุลโต ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ. (๕)

ปญจกุขนุเธ อมโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจนุน ขนุธาน นิโรโธ "อนโม นิพุพานนุ"ติ ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ. ปญจกุขนุเธ อาพาธโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจนุน ขนุธาน นิโรโธ "อนาพาโธ นิพุพานนุ"ติ ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ. ปญจกุขนุเธ ปรโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจนุน ขนุธาน นิโรโธ "อปรปุปจุจย์ นิพุพานนุ"ติ ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ. ปญจกุขนุเธ ปโลกโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจนุน ขนุธาน นิโรโธ "อปโลกธมุโม นิพุพานนุ"ติ ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ. ปญจกุขนุเธ อีติโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจกุขนุเธ อีติโต ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ. (๑๐)

ปญจกุขนุเธ อุปทุทวโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจนุน ขนุธาน นิโรโธ "อนุปทุทว นิพพานนุ"ติ ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ. ปญจกุขนุเธ ภยโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจนุน ขนุธาน นิโรโธ "อภย นิพพานนุ"ติ ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ. ปญจกุขนุเธ อุปสคุคโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจนุน ขนธาน นิโรโธ "อนุปสคค นิพพานน"ติ ปสสนโต สมุมตตนิยาม โอกกมติ. ปญจกขนุเธ

⁴ สี., ฉ.ม. อคณุฑ์

.

⁵ ฉ.ม. วิสลุลํ

จลโต ปสุสนุโต อนุโลมิก์ ขนฺตึ ปฏิลภติ, ปญฺจนฺนํ ขนฺธานํ นิโรโธ "อจลํ นิพฺพานนฺ"ติ ปสุสนุโต สมฺมตฺตนิยามํ โอกฺกมติ. ปญฺจกฺขนฺเธ ปภฺงฺคุโต ปสฺสนฺโต อนุโลมิกํ ขนฺตึ ปฏิลภติ, ปญฺจนฺนํ ขนฺธานํ นิโรโธ "อปฺปภงฺคุ นิพฺพานนฺ"ติ ปสฺสนฺโต สมฺมตฺตนิยามํ โอกฺกมติ. (๑๕)

ปญจกุขนุเธ อทุธุวโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจนุน ขนุธาน นิโรโธ "ธุว นิพุพานนุ"ติ ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ, ปญจกุขนุเธ อตาณโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจนุน ขนุธาน นิโรโธ "ตาณ นิพุพานนุ"ติ ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ. ปญจกุขนุเธ อเลณโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจนุน ขนุธาน นิโรโธ "เลณ นิพุพานนุ"ติ ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ. ปญจกุขนุเธ อสรณโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจนุน ขนุธาน นิโรโธ "สรณ นิพุพานนุ"ติ ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ. ปญจกุขนุเธ ริตุตโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจนุน ขนุธาน นิโรโธ "อริตุต์ นิพุพานนุ"ติ ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ. (๒๐)

ปญจกุขนุเธ ตุจุนโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจนุน ขนุธาน นิโรโธ "อตุจุน นิพุพานนุ"ติ ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ. ปญจกุขนุเธ สุญญโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจกุขนุเธ อนตุตโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจกุขนุเธ อนตุตโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจนุน ขนุธาน นิโรโธ "ปรมฎุธ นิพุพานนุ"ติ ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ. ปญจกุขนุเธ อาทีนวโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจนุน ขนุธาน นิโรโธ "อนาทีนวั นิพุพานนุ"ติ ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจกุขนุเธ อาทีนวโต ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ. ปญจกุขนุเธ วิปริณามธมุมโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจกุขนุเธ วิปริณามธมุมโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจกุขนุเธ วิปริณามธมุมโต ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ. (๒๕)

ปญจกุขนุเธ อสารกโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจนุน ขนุธาน นิโรโธ "สาร นิพุพานนุ"ติ ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ. ปญจกุขนุเธ อฆมูลโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจนุน ขนุธาน นิโรโธ "อนฆมูล นิพุพานนุ"ติ ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ. ปญจกุขนุเธ วธกโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจนุน

ขนุธาน นิโรโธ "อวธก นิพุพานนุ"ติ ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ. ปญุจกุขนุเธ วิภวโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตึ ปฏิลภติ, ปญุจนุน ขนุธาน นิโรโธ "อวิภว นิพุพานนุ"ติ ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ. ปญุจกุขนุเธ สาสวโต ปสุสนุโต อนุโลมิก ขนุตึ ปฏิลภติ, ปญุจนุน ขนุธาน นิโรโธ "อนาสว นิพุพานนุ"ติ ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ. (๑๐)

ปญจกุงนุเธ สงุงตโต ปสุสนุโต อนุโลมิก งนุตึ ปฏิลภติ, ปญจนุน งนุธาน นิโรโธ "อสงุงต์ นิพุพานนุ"ติ ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ. ปญจกุงนุเธ มารามิสโต ปสุสนุโต อนุโลมิก งนุตึ ปฏิลภติ, ปญจกุงนุเธ ชาติธมุมโต ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ. ปญจกุงนุเธ ชาติธมุมโต ปสุสนุโต อนุโลมิก งนุตึ ปฏิลภติ, ปญจนุน งนุธาน นิโรโธ "อชาต์ นิพุพานนุ"ติ ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ. ปญจกุงนุเธ ชราธมุมโต ปสุสนุโต อนุโลมิก งนุตึ ปฏิลภติ, ปญจกุงนุเธ หยาธิธมุมโต ปสุสนุโต อนุโลมิก งนุตึ ปฏิลภติ, ปญจกุงนุเธ พุยาธิธมุมโต ปสุสนุโต อนุโลมิก งนุตึ ปฏิลภติ, ปญจกุงนุเธ พุยาธิธมุมโต ปสุสนุโต อนุโลมิก งนุตึ ปฏิลภติ, ปญจกุงนุเธ พุยาธิธมุมโต ปสุสนุโต อนุโลมิก งนุติ ปฏิลภติ, ปญจกุงนุเธ พุยาธิธมุมโต ปสุสนุโต อนุโลมิก งนุติ ปฏิลภติ, ปญจกุงนุเธ พุยาธิธมุมโต ปสุสนุโต สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ. (๑๕)

ปญจกุขนุเธ มรณธมุมโต ปสุสนุโต อนุโลมิก์ ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจนุน์ ขนุธานั้นโรโธ "อมต์ นิพุพานนุ"ติ ปสุสนุโต สมุมตุตนิยามํ โอกุกมติ. ปญจกุขนุเธ โสกธมุมโต ปสุสนุโต อนุโลมิก์ ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจนุนํ ขนุธานํ นิโรโธ "อโสกํ นิพุพานนุ"ติ ปสุสนุโต สมุมตุตนิยามํ โอกุกมติ. ปญจกุขนุเธ ปริเทวธมุมโต ปสุสนุโต อนุโลมิกํ ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจนุนํ ขนุธานํ นิโรโธ "อปริเทวํ นิพุพานนุ"ติ ปสุสนุโต สมุมตุตนิยามํ โอกุกมติ. ปญจกุขนุเธ อุปายาสธมุมโต ปสุสนุโต อนุโลมิกํ ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจนุนํ ขนุธานํ นิโรโธ "อนุปายาสํ นิพุพานนุ"ติ ปสุสนุโต สมุมตุตนิยามํ โอกุกมติ. ปญจกุขนุเธ สงุกิเลสิกธมุมโต ปสุสนุโต อนุโลมิกํ ขนุตี ปฏิลภติ, ปญจนุนํ ขนุธานํ นิโรโธ "อสงุกิลิฏุจํ นิพุพานนุ"ติ ปสุสนุโต สมุมตุตนิยามํ โอกุกมติ. (๔๐)

[๓๕] อนิจุจโตติ อนิจุจานุปสุสนา. ทุกุขโตติ ทุกุขานุปสุสนา. โรคโตติ ทุกุขา

-

⁶ ฉ.ม., อิ. อพยาชิ

นุปสุสนา. คณุฑโตติ ทุกุขานุปสุสนา. สลุลโตติ ทุกุขานุปสุสนา. อมโตติ ทุกุขานุปสุสนา. อาพาธโตติ ทุกุขานุปสุสนา. อีติโตติ ทุกุขานุปสุสนา. อีติโตติ ทุกุขานุปสุสนา. (๑๐)

อุปทุทวโตติ ทุกุขานุปสุสนา. ภยโตติ ทุกุขานุปสุสนา. อุปสคุคโตติ ทุกุขานุปสุสนา. จุกัตติ อนิจุจานุปสุสนา. ปกงุคุโตติ อนิจุจานุปสุสนา. อทุธุวโตติ อนิจุจานุปสุสนา. อตาณโตติ ทุกุขานุปสุสนา. อเลณโตติ ทุกุขานุปสุสนา. ริตุตโตติ อนตุตานุปสุสนา. (๑๐ = ๒๐)

ตุจุณโตติ อนตุตานุปสุสนา. สุญฺณโตติ อนตุตานุปสุสนา. อนตุตโตติ อนตุตา นุปสุสนา. อาทีนวโตติ ทุกขานุปสุสนา. วิปริณามธมฺมโตติ อนิจุจานุปสุสนา. อสารกโตติ อนตุตานุปสุสนา. อฆมูลโตติ ทุกขานุปสุสนา. วธกโตติ ทุกขานุปสุสนา. วิภวโตติ อนิจจานุปสสนา. สาสวโตติ ทุกขานุปสสนา. (๑๐ = ๑๐)

สงุขตโตติ อนิจุจานุปสุสนา. มารามิสโตติ ทุกุขานุปสุสนา. ชาติธมุมโตติ ทุกุขานุปสุสนา. ชราธมุมโตติ ทุกุขานุปสุสนา. พยาธิธมุมโตติ ทุกุขานุปสุสนา. มรณธมุมโตติ อนิจุจานุปสุสนา. โสกธมุมโตติ ทุกุขานุปสุสนา. ปริเทวธมุมโตติ ทุกุขานุปสุสนา. อุปายาสธมุมโตติ ทุกุขานุปสุสนา. สงุกิเลสิกธมุมโตติ ทุกุขานุปสุสนา. (๑๐ = ๔๐)

อิเมหิ จตุตาลีสาย อากาเรหิ อนุโลมิก ขนฺตึ ปฏิลภติ, อิเมหิ จตุตาลีสาย อากาเรหิ สมุมตุตนิยาม โอกุกมติ.

อิเมหิ จตุตาลีสาย อากาเรหิ อนุโลมิก ขนฺตี ปฏิลภนฺตสฺส อิเมหิ จตฺตาลีสาย อากาเรหิ สมฺมตฺตนิยาม โอกฺกมนฺตสฺส กติ อนิจฺจานุปสฺสนา, กติ ทุกฺขานุปสฺสนา, กติ อนตฺตา นุปสฺสนา.

ปญฺจวีสติ อนตฺตานุปสฺสนา ปญฺญาส อนิจฺจานุปสฺสนา สต์ ปญฺจวีสติเจว ยานิ ทุกฺเข ปวฺจฺจเรติ.

วิปสุสนากถา นิฏสิตา.

ฮ. วิปัสสนากถาว่าด้วยวิปัสสนา

[๓๖] เรื่องเกิดขึ้นที่กรุงสาวัตถึ

ภิกษุทั้งหลาย เป็นไปไม่ได้เลยที่ภิกษุผู้พิจารณาเห็นสังขารบางอย่างโดยความเที่ยง จักเป็นผู้ประกอบด้วยอนุโลมขันติ เป็นไปไม่ได้เลยที่ภิกษุผู้ไม่ประกอบด้วยอนุโลมขันติ จักหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม เป็นไปไม่ได้เลยที่ภิกษุผู้ไม่หยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม จักทำให้แจ้ง โสดาปัตติผล สกทาคามิผล อนาคามิผล หรืออรหัตตผล (๑)

เป็นไปได้ที่ภิกษุผู้พิจารณาเห็นสังขารทั้งปวงโดยความไม่เที่ยง จักเป็นผู้ประกอบ ค้วยอนุโลมขันติ เป็นไปได้ที่ภิกษุผู้ประกอบด้วยอนุโลมขันติ จักหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม เป็นไปได้ที่ภิกษุผู้หยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม จักทำให้แจ้งโสดาปัตติผล สกทาคามิผล อนาคามิผล หรืออรหัตตผล (๒)

เป็นไปไม่ได้เลยที่ภิกษุผู้พิจารณาเห็นสังขารบางอย่างโดยความเป็นสุข จักเป็นผู้ ประกอบด้วยอนุโลมขันติ เป็นไปไม่ได้เลยที่ภิกษุผู้ไม่ประกอบด้วยอนุโลมขันติ จักหยั่งลง สู่สัมมัตตนิยาม เป็นไปไม่ได้เลยที่ภิกษุผู้ไม่หยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม จักทำให้แจ้งโสดาปัตติ ผล สกทาคามิผล อนาคามิผล หรืออรหัตตผล (๑)

เป็นไปได้ที่ภิกษุผู้พิจารณาเห็นสังขารทั้งปวงโดยความเป็นทุกข์ จักเป็นผู้ประกอบ ด้วยอนุโลมขันติ เป็นไปได้ที่ภิกษุผู้ประกอบด้วยอนุโลมขันติ จักหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม เป็นไปได้ที่ภิกษุผู้หยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม จักทำให้แจ้งโสดาปัตติผล สกทาคามิผล อนาคามิผล หรืออรหัตตผล (๔)

เป็นไปไม่ได้เลยที่ภิกษุผู้พิจารณาเห็นธรรมบางอย่างโดยความเป็นอัตตา จักเป็นผู้ ประกอบด้วยอนุโลมขันติ เป็นไปไม่ได้เลยที่ภิกษุผู้ไม่ประกอบด้วยอนุโลมขันติ จักหยั่งลง สู่สัมมัตตนิยาม เป็นไปไม่ได้เลยที่ภิกษุผู้ไม่หยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม จักทำให้แจ้งโสดาปัตติ ผล สกทากามิผล อนากามิผล หรืออรหัตตผล (&)

เป็นไปได้ที่ภิกษุผู้พิจารณาเห็นธรรมบางอย่างโดยความเป็นอนัตตา จักเป็นผู้ ประกอบด้วยอนุโลมขันติ เป็นไปได้ที่ภิกษุผู้ประกอบด้วยอนุโลมขันติ จักหยั่งลงสู่สัมมัตต

_

⁷ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาฯ

นิยาม เป็นไปได้ที่ภิกษุผู้หยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม จักทำให้แจ้งโสดาปัตติผล สกทาคามิผล อนาคามิผล หรืออรหัตตผล (๖)

เป็นไปไม่ได้เลยที่ภิกษุผู้พิจารณาเห็นนิพพานโดยความเป็นทุกข์ จักเป็นผู้ประกอบ ค้วยอนุโลมขันติ เป็นไปไม่ได้เลยที่ภิกษุผู้ไม่ประกอบค้วยอนุโลมขันติ จักหยั่งลงสู่สัมมัตต นิยาม เป็นไปไม่ได้เลยที่ภิกษุผู้ไม่หยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม จักทำให้แจ้งโสดาปัตติผล สกทาคามิผล อนาคามิผล หรืออรหัตตผล (๑)

เป็นไปได้ที่ภิกษุผู้พิจารณาเห็นนิพพานโดยความเป็นสุข จักเป็นผู้ประกอบด้วย อนุโลมขันติ เป็นไปได้ที่ภิกษุผู้ประกอบด้วยอนุโลมขันติ จักหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม เป็นไปได้ที่ภิกษุผู้หยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม จักทำให้แจ้งโสดาปัตติผล สกทาคามิผล อนาคามิผล หรืออรหัตตผล (๘)

[๑๗] ภิกษุย่อมได้อนุโลมขันติด้วยอาการเท่าไร หยั่งลงสู่สัมมัตตนิยามด้วยอาการ เท่าไร

ภิกษุย่อมได้อนุโลมขันติด้วยอาการ ๔๐ อย่าง หยั่งลงสู่สัมมัตตนิยามด้วยอาการ ๔๐ อย่าง

ภิกษุย่อมได้อนุโลมขันติด้วยอาการ ๔๐ อย่าง หยั่งลงสู่สัมมัตตนิยามด้วยอาการ ๔๐ อย่าง เป็นอย่างไร

คือ ภิกษุเห็นเบญจงันธ์

- โดยความไม่เที่ยง
- ๒. โดยความเป็นทุกข์
- โดยความเป็นโรค
- ๔. โดยความเป็นดังหัวฝื
- ๕. โดยความเป็นดังลูกศร
- โดยเป็นความถำบาก
- ๗. โดยเป็นอาพาช
- ๘. โดยเป็นอย่างอื่น
- โดยเป็นของชำรุด
- โดยเป็นอัปปมงคล
- ๑๑. โดยเป็นอันตราย
- ๑๒. โดยเป็นภัย
- ๑๓. โดยเป็นอุปสรรค
- ๑๔. โดยเป็นความหวั่นใหว
- ๑๕. โดยเป็นของผุพัง
- ๑๖. โดยเป็นของไม่ยั่งยืน
- ๑๗. โดยเป็นของไม่มีอะไรต้านทาน
- ๑๘. โดยเป็นของไม่มีอะไรป้องกัน

- ๑๕. โดยเป็นของไม่มีที่พึ่ง ๒๐. โดยเป็นความว่างเปล่า
- ๒๑. โดยความเปล่า ๒๒. โดยเป็นสุญญูตะ (ความว่าง)
- ๒๓. โดยเป็นอนัตตา ๒๔. โดยเป็นโทษ
- ๒๕. โดยเป็นของมีความแปรผันเป็นธรรมดา
- ๒๖. โดยเป็นของไม่มีแก่นสาร
- ๒๗. โดยเป็นมูลแห่งความลำบาก ๒๘. โดยเป็นดังเพชฌฆาต
- ๒๕. โดยเป็นความเสื่อมไป ๑๐. โดยเป็นของมีอาสวะ
- โดยเป็นของถูกปัจจัยปรุงแต่ง ๓๒. โดยเป็นเหยื่อแห่งมาร
- ๓๓. โดยเป็นของมีความเกิดเป็นธรรมดา
- ๓๔. โดยเป็นของมีความแก่เป็นธรรมดา
- ๓๕. โดยเป็นของมีความเจ็บใช้เป็นธรรมดา
- โดยเป็นของมีความตายเป็นธรรมดา
- ๑๑. โดยเป็นของมีความเศร้าโศกเป็นธรรมดา
- ๓๘. โดยเป็นของมีความรำพันเป็นธรรมดา
- ๓๕. โดยเป็นของมีความคับแค้นใจเป็นธรรมดา
- ๔๐. โดยเป็นของมีความเศร้าหมองเป็นธรรมดา
- [๓๘] ๑. ภิกษุเมื่อเห็นเบญจงันธ์โดยความไม่เที่ยง ย่อมได้อนุโลมงันติ เมื่อเห็นว่า ความดับแห่งเบญจงันธ์เป็นนิพพานเที่ยง ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๒. เมื่อเห็นเบญจงันธ์โดยความเป็นทุกข์ ย่อมได้อนุโลมขันติ เมื่อเห็นว่า ความดับ แห่งเบญจงันธ์เป็นนิพพานสุข ย่อมหยั่งสู่สัมมัตตนิยาม
- ๓. เมื่อเห็นเบญจงันธ์โดยความเป็นโรค ย่อมได้อนุโลมขันติ เมื่อเห็นว่า ความดับ เบญจงันธ์เป็นนิพพานไม่มีโรค ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๔. เมื่อเห็นเบญจงันธ์โดยความเป็นดังหัวฝี ย่อมได้อนุโลมงันติ เมื่อเห็นว่า ความ ดับแห่งเบญจงันธ์เป็นนิพพานไม่เป็นดังหัวฝี ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๕. เมื่อเห็นเบญจงันธ์โดยความเป็นดังลูกศร ย่อมได้อนุโลมงันติ เมื่อเห็นว่า ความ ดับแห่งเบญจงันธ์เป็นนิพพานไม่มีลูกศร ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม

- ๖. เมื่อเห็นเบญจงันธ์โดยเป็นความลำบาก ย่อมได้อนุโลมงันติ เมื่อเห็นว่า ความ ดับแห่งเบญจงันธ์เป็นนิพพานไม่มีความลำบาก ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๗. เมื่อเห็นเบญจขันธ์โดยเป็นอาพาธ ย่อมได้อนุโลมขันติ เมื่อเห็นว่า ความดับแห่ง
 เบญจขันธ์เป็นนิพพานไม่มีอาพาธ ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๘. เมื่อเห็นเบญจงันธ์โดยความเป็นอื่น ย่อมได้อนุโลมงันติ เมื่อเห็นว่า ความดับ แห่งเบญจงันธ์เป็นนิพพานไม่มีสิ่งอื่นเป็นปัจจัย ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ฮ. เมื่อเห็นเบญจงันธ์โดยเป็นของชำรุด ย่อมได้อนุโลมงันติ เมื่อเห็นว่า ความดับแห่งเบญจงันธ์เป็นนิพพาน ไม่มีความชำรุดเป็นธรรมดา ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๑๐. เมื่อเห็นเบญจงันธ์โดยเป็นอัปปมงคลย่อมได้อนุโลมงันติ เมื่อเห็นว่า ความดับ แห่งเบญจงันธ์เป็นนิพพานไม่มีเสนียด ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๑๑. เมื่อเห็นเบญจขันธ์โดยเป็นอันตราย ย่อมได้อนุโลมขันติ เมื่อเห็นว่า ความดับ แห่งเบญจขันธ์เป็นนิพพานไม่มีอันตราย ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๑๒. เมื่อเห็นเบญจขันธ์โดยเป็นภัย ย่อมได้อนุโลมขันติ เมื่อเห็นว่า ความดับแห่ง เบญจขันธ์เป็นนิพพานไม่มีภัย ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๑๓. เมื่อเห็นเบญจงันธ์โดยเป็นอุปสรรคย่อมได้อนุโลมงันติ เมื่อเห็นว่า ความดับ แห่งเบญจงันธ์เป็นนิพพานไม่มีอุปสรรค ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๔. เมื่อเห็นเบญจงันธ์โดยเป็นความหวั่นใหว ย่อมได้อนุโลมงันติ เมื่อเห็นว่า ความดับแห่งเบญจงันธ์เป็นนิพพานไม่มีความหวั่นใหว ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๑๕. เมื่อเห็นเบญจงันธ์โดยเป็นของผุพัง ย่อมได้อนุโลมงันติ เมื่อเห็นว่า ความดับแห่งเบญจงันธ์เป็นนิพพานไม่มีความผุพัง ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๑๖. เมื่อเห็นเบญจงันธ์โดยเป็นของไม่ยั่งยืน ย่อมได้อนุโลมขันติ เมื่อเห็นว่า ความ ดับแห่งเบญจงันธ์เป็นนิพพานมีความยั่งยืน ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๑๓. เมื่อเห็นเบญจขันธ์โดยเป็นของไม่มีอะไรต้านทาน ย่อมได้อนุโลมขันติ เมื่อ เห็นว่า ความดับแห่งเบญจขันธ์เป็นนิพพานมีที่ต้านทาน ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๑๘. เมื่อเห็นเบญจงันธ์โดยเป็นของไม่มีอะไรป้องกัน ย่อมได้อนุโลมขันติ เมื่อเห็น ว่า ความดับแห่งเบญจงันธ์เป็นนิพพานมีที่ป้องกัน ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม

- ๑๕. เมื่อเห็นเบญจงันธ์โดยเป็นของไม่มีที่พึ่ง ย่อมได้อนุโลมงันติ เมื่อเห็นว่า ความ ดับแห่งเบญจงันธ์เป็นนิพพานมีที่พึ่ง ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๒๐. เมื่อเห็นเบญจงันธ์โดยว่างเปล่า ย่อมได้อนุโลมงันติ เมื่อเห็นว่า ความดับแห่ง เบญจงันธ์เป็นนิพพานไม่ว่างเปล่า ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๒๑. เมื่อเห็นเบญจงันธ์โดยเป็นความเปล่า ย่อมได้อนุโลมงันติ เมื่อเห็นว่า ความ ดับแห่งเบญจงันธ์เป็นนิพพานไม่เปล่า ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๒๒. เมื่อเห็นเบญจขันธ์โดยเป็นสุญญตะ ย่อมได้อนุโลมขันติ เมื่อเห็นว่า ความ ดับแห่งเบญจขันธ์เป็นนิพพานว่างยิ่ง ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๒๓. เมื่อเห็นเบญจงันธ์โดยเป็นอนัตตา ย่อมได้อนุโลมขันติ เมื่อเห็นว่า ความดับ แห่งเบญจงันธ์เป็นนิพพานมีประโยชน์อย่างยิ่ง ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๒๔. เมื่อเห็นเบญจงันธ์โดยเป็นโทษ ย่อมได้อนุโลมงันติ เมื่อเห็นว่า ความดับแห่ง เบญจงันธ์เป็นนิพพานไม่มีโทษ ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๒๕. เมื่อเห็นเบญจขันธ์โดยเป็นของมีความแปรผันเป็นธรรมคา ย่อมได้อนุโลม ขันติ เมื่อเห็นว่า ความดับแห่งเบญจขันธ์เป็นนิพพานมีความไม่แปรผันเป็นธรรมคา ย่อม หยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๒๖. เมื่อเห็นเบญจงันธ์โดยเป็นของไม่มีแก่นสาร ย่อมได้อนุโลมงันติ เมื่อเห็นว่า ความดับแห่งเบญจงันธ์เป็นนิพพานมีแก่นสาร ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๒๗. เมื่อเห็นเบญจขันธ์โดยเป็นมูลแห่งความลำบาก ย่อมได้อนุโลมขันติ เมื่อเห็นว่า ความดับแห่งเบญจขันธ์เป็นนิพพานไม่มีมูลแห่งความลำบาก ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๒๘. เมื่อเห็นเบญจงันธ์โดยเป็นดังเพชฌฆาต ย่อมได้อนุโลมงันติ เมื่อเห็นว่า ความดับแห่งเบญจงันธ์เป็นนิพพานไม่เป็นดังเพชฌฆาต ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๒๔. เมื่อเห็นเบญจงันธ์โดยเป็นความเสื่อมไป ย่อมได้อนุโลมงันติ เมื่อเห็นว่า ความดับแห่งเบญจงันธ์เป็นนิพพานไม่มีความเสื่อมไป ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๑๐. เมื่อเห็นเบญจขันธ์โดยเป็นของมีอาสวะ ย่อมได้อนุโลมขันติ เมื่อเห็นว่า ความ ดับแห่งเบญจขันธ์เป็นนิพพานไม่มีอาสวะ ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๑๑. เมื่อเห็นเบญจงันธ์โดยเป็นของถูกปัจจัยปรุงแต่ง ย่อมได้อนุโลมขันติ เมื่อเห็น ว่า ความดับแห่งเบญจงันธ์เป็นนิพพานไม่ถูกปัจจัยปรุงแต่ง ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม

- ๓๒. เมื่อเห็นเบญจงันธ์โคยเป็นเหยื่อแห่งมาร ย่อมได้อนุโลมงันติ เมื่อเห็นว่า ความดับแห่งเบญจงันธ์เป็นนิพพานไม่เป็นเหยื่อแห่งมาร ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๑๑. เมื่อเห็นเบญจขันธ์โคยเป็นของมีความเกิดเป็นธรรมคา ย่อมได้อนุโลมขันติ เมื่อเห็นว่า ความดับแห่งเบญจขันธ์เป็นนิพพานไม่มีความเกิด ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๓๔. เมื่อเห็นเบญจขันธ์โดยเป็นของมีความแก่เป็นธรรมดา ย่อมได้อนุโลมขันติ เมื่อ เห็นว่า ความดับแห่งเบญจขันธ์เป็นนิพพานไม่มีความแก่ ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๓๕. เมื่อเห็นเบญจขันธ์โดยเป็นของมีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา ย่อมได้อนุโลมขันติ เมื่อเห็นว่า ความดับแห่งเบญจขันธ์เป็นนิพพานไม่มีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา ย่อมหยั่งลง สู่สัมมัตตนิยาม
- ๓๖. เมื่อเห็นเบญจงันธ์โดยเป็นของมีความตายเป็นธรรมคา ย่อมได้อนุโลมงันติ เมื่อเห็นว่า ความดับแห่งเบญจงันธ์เป็นนิพพานไม่มีความตาย ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๑๗. เมื่อเห็นเบญจงันธ์โดยเป็นของมีความเศร้าโศกเป็นธรรมดา ย่อมได้อนุโลม ขันติ เมื่อเห็นว่า ความดับแห่งเบญจงันธ์เป็นนิพพานไม่มีความเศร้าโศก ย่อมหยั่งลง สู่สัมมัตตนิยาม
- ๓๘. เมื่อเห็นเบญจงันธ์โดยเป็นของมีความรำพันเป็นธรรมดา ย่อมได้อนุโลมขันติ เมื่อเห็นว่า ความดับแห่งเบญจงันธ์เป็นนิพพานไม่มีความรำพัน ย่อมหยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม
- ๓ธ. เมื่อเห็นเบญจขันธ์โดยเป็นของมีความคับแค้นใจเป็นธรรมดา ย่อมได้อนุโลม ขันติ เมื่อเห็นว่า ความคับแห่งเบญจขันธ์เป็นนิพพานที่ไม่มีความคับแค้นใจ ย่อมหยั่งลง สู่สัมมัตตนิยาม
- ๔๐. เมื่อเห็นเบญจขันธ์โดยเป็นของมีความเศร้าหมองเป็นธรรมดา ย่อมได้อนุโลม ขันติ เมื่อเห็นว่า ความดับแห่งเบญจขันธ์เป็นนิพพานไม่มีความเศร้าหมอง ย่อมหยั่งลง สู่สัมมัตตนิยาม

[๓๕] คำว่า โดยความไม่เที่ยง ได้แก่ อนิจจานุปัสสนา คำว่า โดยความเป็นทุกข์ ได้แก่ ทุกขานุปัสสนา คำว่า โดยความเป็นโรค ได้แก่ ทุกขานุปัสสนา คำว่า โดยความเป็นดังหัวฝี ได้แก่ ทุกขานุปัสสนา

- คำว่า โดยความเป็นดังลูกศร ได้แก่ ทุกขานุปัสสนา
- คำว่า โดยเป็นความลำบาก ได้แก่ ทุกขานุปัสสนา
- คำว่า โดยเป็นอาพาธ ได้แก่ ทุกขานุปัสสนา
- คำว่า โดยเป็นอย่างอื่น ได้แก่ อนัตตานุปัสสนา
- คำว่า โดยเป็นของชำรุด ได้แก่ อนิจจานุปัสสนา
- คำว่า โดยเป็นอัปปมงคล ได้แก่ ทุกขานุปัสสนา (๑๐)
- คำว่า โดยเป็นอันตราย ได้แก่ ทุกขานุปัสสนา
- คำว่า โดยเป็นภัย ได้แก่ ทุกขานุปัสสนา
- คำว่า โดยเป็นอุปสรรค ได้แก่ ทุกขานุปัสสนา
- คำว่า โดยเป็นความหวั่นใหว ได้แก่ อนิจจานุปัสสนา
- คำว่า โดยเป็นของผุพัง ได้แก่ อนิจจานุปัสสนา
- คำว่า โดยเป็นของไม่ยั่งยืน ได้แก่ อนิจจานุปัสสนา
- คำว่า โดยเป็นของไม่มีอะไรต้านทาน ได้แก่ ทุกขานุปัสสนา
- คำว่า โดยเป็นของไม่มีอะไรป้องกัน ได้แก่ ทุกขานุปัสสนา
- คำว่า โดยเป็นของไม่มีที่พึ่ง ได้แก่ ทุกขานุปัสสนา
- คำว่า โดยเป็นความว่างเปล่า ได้แก่ อนัตตานุปัสสนา (๑๐=๒๐)
- คำว่า โดยความเปล่า ได้แก่ อนัตตานุปัสสนา
- คำว่า โดยเป็นสุญญตะ ได้แก่ อนัตตานุปัสสนา
- คำว่า โดยเป็นอนัตตา ได้แก่ อนัตตานุปัสสนา
- คำว่า โดยเป็นโทษ ได้แก่ ทุกขานุปัสสนา
- คำว่า โดยเป็นของมีความแปรผันเป็นธรรมดา ได้แก่ อนิจจานุปัสสนา
- คำว่า โดยเป็นของไม่มีแก่นสาร ได้แก่ อนัตตานุปัสสนา
- คำว่า โดยเป็นมูลแห่งความลำบาก ได้แก่ ทุกขานุปัสสนา
- คำว่า โดยเป็นดังเพชฌฆาต ได้แก่ ทุกขานุปัสสนา
- คำว่า โดยเป็นความเสื่อมไป ได้แก่ อนิจจานุปัสสนา
- คำว่า โดยเป็นของมีอาสวะ ได้แก่ ทุกขานุปัสสนา (๑๐-๑๐)
- คำว่า โดยเป็นของถูกปัจจัยปรุงแต่ง ได้แก่ อนิจจานุปัสสนา

กำว่า โดยเป็นเหยื่อแห่งมาร ได้แก่ ทุกขานุปัสสนา
กำว่า โดยเป็นของมีความเกิดเป็นธรรมดา ได้แก่ ทุกขานุปัสสนา
กำว่า โดยเป็นของมีความแก่เป็นธรรมดา ได้แก่ ทุกขานุปัสสนา
กำว่า โดยเป็นของมีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา ได้แก่ ทุกขานุปัสสนา
กำว่า โดยเป็นของมีความตายเป็นธรรมดา ได้แก่ อนิจจานุปัสสนา
กำว่า โดยเป็นของมีความเสร้าโสกเป็นธรรมดา ได้แก่ ทุกขานุปัสสนา
กำว่า โดยเป็นของมีความรำพันเป็นธรรมดา ได้แก่ ทุกขานุปัสสนา
กำว่า โดยเป็นของมีความกับแก้นใจเป็นธรรมดา ได้แก่ ทุกขานุปัสสนา
กำว่า โดยเป็นของมีความเสร้าหมองเป็นธรรมดา ได้แก่ ทุกขานุปัสสนา (๑๐=๔๐)
ภิกษุย่อมได้อนุโลมขันติด้วยอาการ ๔๐ อย่างนี้ หยั่งลงสู่สัมมัตตนิยาม ด้วยอาการ

ภิกษุผู้ได้อนุโลมขันติด้วยอาการ ๔๐ อย่างนี้ ผู้หยั่งลงสู่สัมมัตตนิยามด้วยอาการ ๔๐ อย่างนี้มือนิจจานุปัสสนาเท่าไร มีทุกขานุปัสสนาเท่าไร มือนัตตานุปัสสนาเท่าไร ท่านกล่าวว่า มือนิจจานุปัสสนา ๕๐ มีทุกขานุปัสสนา ๑๒๕ มือนัตตานุปัสสนา ๒๕ ฉะนี้

วิปัสสนากถา จบ
